

TÜSİAD GELİR VERGİSİ ÇALIŞTAYI – SEÇİLMİŞ METİNLER

Hazırlayan: Can Doğan, TÜSİAD Vergi Çalışma Grubu Üyesi

TEMEL VERGİLEME PRENSİPLERİ

(Net Artış Teorisi ve Kaynak Teorisi Üzerine)

Gelir vergisi yasamıza baktığımız zaman, bugün 126 maddelik Gelir Vergisi Kanunu 84 geçici madde ile uygulanmaktadır. Bu da çok net bir göstergedir ki, gelir vergisinin yeniden düzenlenmesi ve yeniden yazılması artık bir ihtiyaç haline gelmiştir.

Bütün bunların sağlanabilmesi için ihtiyacımız olan, doğru bir gelir vergisinin ortaya çıkabilmesi için, öncelikle, gelir tanımının mutlaka yeniden yapılması gerekiyor. Yedi gelir unsuruna bağlı kalmadan kişilerin gerçek servet artışının ve harcamalarının kaynağını sorgulayan bir vergi sistemine dönüş yapmamız en büyük ihtiyaçlarımızdan biri. *(Sayın Nail Şanlı)*

Bir sürü sorun ortaya konulabilir, bir sürü analizler yapılabilir. Ama bunlara gitmeye çok gerek kalmadan önce Vergi Usul Kanunu'ndaki 1999 yılında da 4369 sayılı kanunun hazırlanması sırasında bir hayli tartışılan net artış kaynak teorisi konusunda bir tercih yapılması gerekmez mi? Bana göre bu tartışmaların başlangıç noktası orada olmalı. Burada yapacağınız tercih gelir vergisindeki beklentinizin ne olması gerektiğini de tarif ediyordur. Bana göre, sanıyorum, bu konuda önce tartışmayı başlatmalı. Şayet bir temsil gücü varsa burada oturanların, bu temsil gücünün net artış teorisine kaynak teorisine hangi teoriye dayalı olarak bir sistem geliştirileceği konusunda bir yargı ortaya koyması, bütün meselelerin ortaya konuluşundaki en önemli başlangıç olacağı kanısındayım. *(Sayın Şaban Erdikler)*

Kaynak ve net artış teorisi iki önemli konu. Yıllardır da hep tartıştığımız bir mesele. Ama bu konuda her ne kadar bilimsel bazda tartıştığımızda yol bizi net artış teorisine getirse de kaynak teorisinden vazgeçmemizi sağlayacak altyapı olmadığından bahisle yıllardır bu iş öteleniyor ya da erteleniyor. Dolayısıyla, net artışın uygulanabilmesi için devletin çok iyi bir denetim sistemine sahip olması lazım, şimdi biraz daha müsait aslında elektronik şartlar veya idare bünyesindeki gelişmeler çerçevesinde. Bazı ülkelerin daha iyi uygulayabildiğini görebiliyoruz. Ama tam olarak net artış teorisi uygulanabilir mi tabii ki tartışılabilir. Demek ki, net artış teorisini uygular isek sizin görüşünüze göre, krize karşı bazı önlemleri çok önceden alma imkânımız olabilir. Kriz yaratacak durumları önleyebilecek teorik bazda gelişim net artış teorisidir. *(Sayın Hakan Üzeltürk)*

Değerli arkadaşlarım, dünyada net artış kuramını uygulayan benim bildiğim ABD var. Ama o da tam bunu uygulamıyor. O da aslında belki kanunun tanımına bakarsanız, ama ondan sonra da gelir unsurlarını tanımlamış; yani kaynağa dönüşmüş durumda. Net artış kuramına göre gelir vergisi sistemini kurmak istiyorsanız önce servet envanteri yapmanız gerekir. Servet envanteri olmadan servetin türevini oluşturan geliri vergilemek mümkün değildir. Bence Türkiye'nin en büyük eksikliği de Türkiye'de bir servet envanteri olmamasıdır. Dolayısıyla, Türkiye'de bu servet envanterini sağlıklı bir biçimde yapmadan geliri kavrayabilmek son derece güç. *(Sayın Mehmet Ökten)*

Servet beyanını kimseden istemeyelim. Yani nereden buldun yasası da demeyelim. Bu benim çapraz kontrolüm. Senin bir yıl evvelki servetin buymuş. Bizde kayıtların bu. Araban da bu, her şeyin bu. Sen bana bunu beyan etmişsin. Sen bunu borsadan kazanabilirsin, mirastan gelebilir, vergi dışı gelirlerinden de olabilir. Onlarla mı karşıladın yoksa başka şekilde mi karşıladın? Bana bunun açıklamasını ver. Maliye Bakanlığı'nın yapamayacağı hiçbir şey yok burada. Artık benim sistemim harcamaların yapıldığının takip edilerek bunun gelirlerle karşılaştırılmasıdır. *(Sayın Hüseyin Perviz Pur)*

Türkiye, denetim kapasitesini daha büyük potansiyeli olduğunu düşündüğü kurumlara yoğunlaştırmış durumda. Böyle olunca da siz denetlenmeyen bir vergiyi, kanunu nasıl etkili uygulamayı bekleyebilirsiniz? Onun verimli olmasını nasıl bekleyebilirsiniz? Böyle bir durum var. Bunu şu anlamda söylüyorum: Gelir vergisi sisteminin bu verimsizlikleri nedeniyle zaman zaman kanun çalışmaları sırasında bu kanunun içine birtakım otokontrol müesseseleri koyulmaya çalışılır. Öncelikle, denetimi sen idare olarak yap. Sen kanunun otomatik olarak kendi kendini denetleyen ve kendi denetim mekanizmaları yoluyla gelir vergisini toplayabilecek bir yapıda olabileceğini düşünüyorsan hata ediyorsun. Böyle bir ideal sistem yok. Buradan bir şey çıkması mümkün değil. Onun için otokontrol müesseselerine fazla bel bağlamamak, onlardan mucizevi sonuçlar beklememek gerekir. Bu nedenle de çok tehlikeli sonuçları olabilecek, nereye varacağı bilinmeyen özellikle de net artış teorisiyle bağlantılı uygulamaların gelir vergisi sistemi içine sokulmasında bir fayda görmüyorum. *(Sayın Feridun Güngör)*

VERGİLEMEDE KÜRESEL EĞİLİMLER

Pek çok vergi reformunda yatırımların, girişimciliğin, istihdamın teşvikinin ana tercih olduğu gözüküyor. Vergi sistemleri, özellikle gelir ve kurumlar vergisi tercihleri, bu doğrultuda yapılmış. Aynı şekilde küreselleşme bu dönemin yine en önemli politik yönlendiricisi olmuş ve küreselleşme nedeniyle hem piyasaların serbestleşmesi, hem bütünleşmesi, hem de bu sayede sermayenin daha mobil hale gelmesi yine bu uluslararası iş yapma şekillerini ön plana çıkartan, onun ihtiyaçlarını gidermeye çalışan, onun beklentilerine yanıt veren tercihler şeklinde karşımıza çıkmış.

Yine en önemli konulardan bir tanesi vergi rekabeti olmuş bu dönemde. Her ülke kendi vergi sistemini diğer ülkelere nazaran daha cazip kılacak şekilde politik tercihlerde bulunmuş. Vergi sistemlerini buna göre yapılandırmaya çalışmış. Bunlarla beraber mükelleflerin sisteme olan güvenini arttırmak üzere şeffaflık, adalet, basitlik de yine bu dönemdeki politik tercihleri, vergi politikası tercihlerini belirlemiştir.

Bunlar 2010 öncesi yaşanan vergi reformlarındaki genel politik tercihler ve yönelişler. Ben bunlara baktığım zaman bu dönemden sonra da, içinden geçtiğimiz finansal krizden sonra da bu temel tercihlerin değişmesi için bir neden görmüyorum. *(Sayın Feridun Güngör)*

Küreselleşme ve krizler devletlerin vergi rekabeti yoluna gitmesi sonucunu doğurmaktadır. Dolayısıyla, kriz dönemlerinde geliri ve tasarrufu-yatırımı azalmış olan ülkeler, belki vergi oranlarını bir miktar düşürmek suretiyle vergi rekabetine soyunmak suretiyle sermaye transferi yapma yoluna gitmektedirler. Dolayısıyla, yabancı sermayenin ülkeye çekilmesi ve (yerli sermayenin de eskiden olduğu gibi ayırma kuramına uygun olarak) emek gelirlerini düşük oranlı vergilemek yerine emeğe gelir sağlayacak sermaye gelirlerinin düşük oranda vergilendirilmesi yoluna gidilmektedir. Bu itibarla, gelir vergisinin kompozisyonunda da zaman içerisinde değişimler, dönüşümler yaşanmak zorundadır.

Artan oranlı tarife eskiden daha sert, daha yüksek oranlı bir şekilde ve daha çok basamaklı olarak uygulanırken zaman içerisinde bu basamaklar azaltılmış, oranlar düşürülmüştür.

Bilebildiğim kadarıyla bizim ülkemizde % 65 oranının uygulandığı artan oranlı bir tarifemiz vardı. Şu anda en yüksek oran % 35'e indi. Basamaklar şimdilik 4 tane. İnşallah en yakın zamanda tek basamaklı, yani **düz oranlı bir gelir vergilemesi** gerçekleşir bu ülkede. Eğer o gerçekleşirse aslında gelirin vergilendirilmesi konusunda birtakım sorunlar tartışılmaz hale gelecek diye düşünüyorum. *(Sayın Yusuf Karakoç)*

Ben bu bölümde kısaca bir iki istatistik vermek istiyorum. OECD çalışmasından aldım. Aslında hepimizin bildiği ama yine de hatırladığımızda bize bir şeyler söylediğini düşündüğüm rakamlar.

Gelir vergisi oranlarındaki değişim; 1980'lerde gelir vergisi oranı % 70'ler civarında iken, 1994'de % 49.3'e, 2010'a gelindiğinde % 41.4'e düşüyor. Kurumlar vergisine baktığımızda, kurumlar vergisi 1980'lerde % 45'lerde iken 2000'lerde % 32.6'ya düşüyor. 2011'de OECD ortalaması % 25.4'e iniyor. Temettüler için bakarsak, temettülerin üzerindeki kurum artı gelir vergisi yükü 2000'lerde % 49.1 iken 2011'de % 41'e düşmüş.

Bakıldığında, son 15 yıllık dönemde nominal vergi oranlarının sürekli olarak düştüğünü görüyoruz. Buna karşın vergi tabanının ise genişletilmeye çalışıldığını görüyoruz aynı dönemde.

Yine OECD ülkelerindeki vergi yüküne bakıldığında, hem gelir vergisi hem kurumlar vergisindeki vergi oranlarındaki düşüşe rağmen vergi yükünde bir düşüş yaşanmıyor. Aksine artıyor ve % 33.5 gibi bir vergi yükü OECD ülkelerinde gerçekleşiyor. Yani bu dönem vergi oranının düştüğü vergi tabanının yaygınlaştığı bir dönem olmuş.

Ama bu nasıl olmuş? Buna da bakmak lazım. Yani bu vergi reformlarında ne tür yönelimler olmuş onu da incelemek lazım. Orada da yine pek çok vergi reformunda yatırımların, girişimciliğin, istihdamın teşvikinin ana tercih olduğu gözüküyor. Vergi sistemleri, özellikle gelir ve kurumlar vergisi tercihleri, bu doğrultuda yapılmış. *(Sayın Feridun Güngör)*

Son 10-15 yıldaki trend vergi tabanının genişletilmesi, vergi oranının indirilmesi ve vergi rekabeti. Bu 3 temel gelişmeden söz edebiliyoruz. Burada üzerinde durulması gereken en önemli hususlardan biri vergi tabanının genişletilmesinden ne anlaşılması gerektiği. Belki ön plana çıkan iki temel unsur var burada. Birisi istisna ve indirimlerin azaltılması, diğeri de kayıt dışı ekonomide mücadele ve kayıt dışının mümkün olabildiğince kayıt altına alınması. Dolayısıyla, bu iki unsur önemli ölçüde sağlanmadığı sürece vergi oranını daha fazla aşağıya çekme imkânının çok sınırlı olduğunu düşünüyorum.

Bu iki unsurla ilgili olarak gerekli tedbirler alınmaz ise, dediğim gibi vergi oranında çok fazla bir gelişme sağlanması mümkün görünmüyor. Kurum kazançları üzerindeki hem gelir, hem kurumlar vergisi yükü % 65'lerden % 34 gibi bir orana indirildi. Yine gelir vergisi oranları en yüksek oran % 35 gibi bir orana indirildi.

Eksik kalan boyutuyla, daha doğrusu bu gelişme olurken, yani oran indirimi yapılırken, istisna ve indirimler konusunda da daraltıcı çalışmalar yapıldı. Yatırım indirimi kaldırılarak kurumlar vergisi oranının % 20'lere indirilmesi sağlanabildi. Ama sonradan yine teşvik mevzuatı çerçevesinde birtakım istisna ve indirimlerin genişletildiğini görüyoruz. Bu çerçevede, hem istisna ve indirimler, hem de oran indiriminin bir arada olması pek mümkün gibi görünmüyor uzun vadede bana. *(Sayın Bülent Taş)*

İstisna ve muafiyetlerden lütfen korkmayalım. Her bir istisna veya muafiyet belli bir amaç dolayısıyla getirilmiştir. Kökten tüm istisna ve muafiyetleri vergi yasalarının içinden söküp atalım demek çok kolaycı bir yaklaşım olur. Niçin getirildiğini unutmadan, çok iyi irdeleyerek sorgulayarak, kaldırmadan önce son bir kez daha düşünmek gerekir. *(Sayın Ali Tarık Uzun)*

Ben çok kısa iki konuya değinmek istiyorum. Bunlardan biri beyannameli mükellefiyet, çok konuşuldu. Özellikle vergi ödenmeyecekse beyanname verilmesine gerek var mı diye çok tartışıldı. Bu genel olarak bizim izleyeceğimiz vergi politikasının bir unsuru olarak ki, özellikle servet ve harcamaya dayalı birtakım otokontrol sistemleri yaratacaksa, tabii ki vergi ödenmemekle birlikte beyanname verilmesi çok önemli bir sonuç doğuracaktır.

Tabii burada servete dayalı bir gelir vergisi politikası izlemekten söz etmiyoruz ve TÜSİAD olarak da böyle bir tavsiye ya da öneride bulunmuyoruz. *(Sayın Sedat Eratalar)*

Vergi rekabeti vergi politikası tercihleri içinde en önemli konulardan bir tanesi ve öyle de kalmaya devam edecek. Biz bu vergi sistemini küresel ekonominin gerekleri içinde yönetmek istiyorsak ve rekabetçi tutmak istiyorsak o takdirde sermaye gelirlerinin vergilendirilmesinde dikkatli olmamız gerekiyor. En hareketli unsurlar olan menkul sermaye daha farklı vergilendirilmemeli. Halen düşük oranda vergilendiriliyor ve bunu değiştirmeye kalkmamakta fayda var diye düşünüyorum. Bu bizim sistemimizde şu anda oturmuş gözüküyor ve bizi diğer ülkelerle karşılaştırdığımızda tahmin ediyorum daha rekabetçi bir konumda bırakıyor. En azından haksız rekabete uğramamızı önüyor. Dolayısıyla, bu şekilde kalmasında fayda olduğunu düşünüyorum. *(Sayın Feridun Güngör)*

Menkul sermaye iradı vergilemesi gerçekten bizim en zor alanımız olmuştur. Belki de dünyanın zor alanlarından şu anda iki tane konu var: Birisi transfer fiyatlandırması; OECD hala doğru dürüst bir çözüm bulamadı. İkincisi de, menkul sermaye iradı vergilemesi. Bir standart sağlama şansınız yok. Çünkü sermaye ihtiyacımız var, yabancı kaynak girsin dediğinizde önce vergi koyar sonra kaldırmak durumunda kalırsınız. Türkiye bir defa değil, birden fazla defalar yaşamıştır.

Menkul sermaye iradı vergilemesiyle ilgili noktada açıkçası ben de dikkatli olunması gerektiği kanaatine ulaştım geçen tecrübeler ışığında. Çünkü ideali yakalayalım dediğinizde onu yapma şansınız olmuyor. *(Sayın Osman Arioğlu)*

KRİZ GÜNLERİNDE VERGİ

(Yapısal Sorunlar- Konjonktürel Kısıtlar)

Gelir vergisinin ya da diğer vergilerin bir yapısal yönü var şüphesiz ki. Bunu belki bir mühendislik işi olarak nitelendirmek mümkün. Konunun bir de konjonktürel yönü var.

Yapısal olarak gelir vergisinin formüle edilmesi tabii ki mümkün ama krize tepki verebilecek şekilde düzenlenmesi için bir de konjonktürel yönünün dikkate alınması gerekiyor. Yani konjonktürel esnekliğinin olması gerekiyor. Bu da çok kolay bir şey değil. Kriz dünden bugüne patlak veriyor ve ondan sonra da hemen oturup, vergi yasalarında düzenleme yapmak, tarifeyi değiştirmek vs. de o kadar dünden bugüne olacak bir şey değil. Bu nasıl olacak? Bunu bir tartışma konusu olarak ortaya atıyorum.

Bir de gelir vergisi niye alınıyor? Belki buradan başlamak lazım. Yani gelir vergisi, tabii ben gelir vergisi deyince kişisel gelir vergisini kastettim.

Kriz öncesi – kriz sonrası dönemlerde, olayın ‘fiscal’ boyutu hazine açısından taşıdığı önem vergi yüklerinin azaltılması, böylece piyasada özel ekonomi öznelerinin elindeki yatırılabılır, kullanılabilir fonların artmasının sağlanması, böylece piyasa ekonomisinin teşviki öngörülebilir. Ayrıca, örneğin kriz döneminde ya da kriz sonrası dönemde gelir dağılımı ile ilgili amaçlar, keza iktisadi büyüme amacı gibi birtakım başka amaçların yine belki daha bir ön planda mütalaa edilmesi gerekebilir.

Konu çok boyutlu, bir anda her şeyi ifade etmek dahi çok zor doğrusunu isterseniz. Ancak, şöyle basitleştireyim. Konunun bir yapısal yönü var, bir de konjonktürel yönü var. Gelir Vergisinin krize karşı çabuk tepki verebilecek bir yapıda nasıl oluşturulabileceği tartışılmalı. Kriz bir yana, gelir vergisinin amacı da tartışılmalı: Gelir vergisi alınmasa olur mu ? Gelir unsurlarında da bir tefrik, bir ayırım daha farklı bir biçimde yapılabilir mi? Örneğin, ticari kazanç ticari ve sınai faaliyetlerden doğar ama burada acaba bir sınai kazanç ayırımı yapmak mümkün mü? Yani üretimin daha farklı vergilendirilmesi, istihdam sağlamaya göre ya da buna benzer birtakım kriterlere göre farklı değerlendirmeler yapılması söz konusu olabilir mi?

(Sayın Ateş Oktar)

Türk vergi sistemi Cumhuriyetin kuruluşundan bu yana **krizlere vergi aflarıyla direnç sağladı** ya da **vergi aflarıyla ekonominin gidişine uyum sağladı** diyebiliriz. Cumhuriyet’ten bu yana her 15 ayda bir iktidar gelmiş, her 18 ayda bir vergi affı çıkmış. Demek ki, her gelen yeni iktidar bir vergi affını da beraberinde getirmiş. (Sayın Ahmet Erol)

(Krizle Cevap Verme Kapasitesi Açısından Dolaylı ve Dolaysız Vergi Dağılımı)

Türk vergi sistemi aslında krizde gayet iyi performans göstermiştir. Kamu açıklarına bakıldığında, devlet harcamalarının düzeyi göz önünde tutulduğunda Türkiye'nin vergi sistemi kamu harcamalarını finanse etmek bakımından iyi performans göstermiştir. Kabul edilebilir bütçe açıklarıyla, kabul edilebilir borçlanmalarla sistem bugüne kadar başarıyla getirilmiştir. *(Sayın Şaban Erdikler)*

Daha önceki konuşmacılar çok doğru bir şekilde Türkiye'deki vergi sisteminin tüketim vergisi ağırlıklı olduğunu belirttiler ve bununla ilgili çeşitli görüşler ifade edildi. Bu çerçevede göz önüne alınması gereken bir husus da, toplanan vergi türlerinin birbirine oranları kadar her birinin GSMH'ya oranına da bakmak gereğidir.

Bu açıdan baktığımızda, tüketim vergileri Türkiye'de toplanan vergilerin içerisinde çok ağırlıklı bir yer tutmakla beraber, GSMH'nın oranı olarak diğer OECD ülkeleri ile karşılaştırdığımızda aslında o ülkelerdekine benzer düzeylerde. GSMH'nin yaklaşık % 11-12'si kadarını oluşturuyor tüketim vergileri. Asıl sorunumuz, gelir üzerinden aldığımız vergilerin GSMH'nın % 5-5.5'i kadar olması. Diğer ülkelerde bu oran bizdeki oranın yaklaşık 2.5 – 3 katı kadar. Yani özetle, tüketim vergilerinin toplam vergilerin içinde tuttuğu fazla yerin kendi başına olumsuz yansımaları var; ama asıl sorun tüketim vergilerinin mutlak olarak çok fazla olması şeklinde değil de, gelir üzerinden toplanan vergilerinin çok az olması şeklinde tezahür ediyor.

Baktığımız zaman, tüketim vergi oranlarımız, KDV oranlarımız başka ülkelerdeki oranlardan çok farklı ya da özellikle çok yüksek değil. Özel tüketim vergisi bakımından sorunlar var, tabii. Özellikle, enerji kullanımını üzerindeki vergilerin şüphesiz piyasa kararlarını ve üretim kararlarını çok etkileyici yönleri var. Ortaya çıkan sapmaların ciddi refah kayıplarına yol açıyor olması kuvvetle muhtemel. Tüketim üzerindeki vergilere şüphesiz ki dikkat edilmesi gerekiyor. Ancak, asıl sorun gelir vergisi konusunda ne yapılması gerektiği. Sorunumuz bu. *(Sayın Ünal Zenginobuz)*

Kriz dönemlerinde şüphesiz ki devletin vergi alacağı taban daralmış olacağı için devlet gelirleri, kamu gelirleri azalmaktadır. Gelir tabanlı vergilemeyi kriz döneminde çok sağlıklı yürütme imkânı yoktur.

Bugün ülkemizde dolaylı vergilerin yüksek olmasının bir sebebi de gelir vergisinin aslında yeteri derecede hasılat sağlayamıyor olmasından kaynaklanmaktadır. Dolaylı vergilerin toplam vergi gelirleri içindeki payının yüksekliği, sık aralıklarla kriz yaşanması; dolaylı vergi tahsilatının daha pratik ve daha pragmatik olması ve bu alanda yetkilerin daha kolay uygulanabilir olması nedeniyle dolaylı vergilere yönelmesinin sonucu olarak ortaya çıkmaktadır. *(Sayın Yusuf Karakoç)*

Türkiye’de dolaylı vergiler ve dolaysız vergiler arasında gözlenen bu dengesizliğin çok sakıncalı olduğu yıllardır söylenir. Ama aslında bu klasik anlayıştır. Yani dolaylı vergilerin yansıtıldığı dolaysız vergilerin ise yansıtılmadığı ve daha adil uygulanabileceği temeline dayanır. Oysa tam rekabet piyasasının oluşmadığı her yerde dolaysız vergiler de yansıtılan vergilerdir. Üstelik katma değer vergisi gibi çok aşamalı farklı oran uygulayabileceğiniz, lüks tüketim mallarından daha yüksek vergi alabileceğiniz yeni harcama vergileriyle aslında bu klasik görüşün yani dolaylı vergilerin adaletsiz olduğu görüşünün artık dünyada pek geçerliliği kalmamıştır.

Türkiye’nin çok sayıda krizden sağ salim çıkabilmesinde, uygulanan dolaylı vergilerin çok ciddi katkısı olmuştur.

Aslında çalışanlar temelde aldıkları net ücretle ilgilenirler ve belki Türkiye’nin sosyal güvenlik açısından karşı karşıya kaldığı sorunların temelinde de bu anlayış yatar. Ücretlilerden beyanname almazsanız, onların gelir vergisini cari dönem içinde tevkifat yoluyla alırsanız ve bu giderek bir istihdam vergisine dönüşürse siz bu alanda bir gelir vergisinden söz edemezsiniz. Dönelim tarım kazançlarının vergilendirilmesine. 1980 öncesinde biz tarımdan vergi almıyorduk. Çeşitli sistemler vardı. Götürü gider esası, asgari zirai kazanç esası pek çoğunuz hatırlamaz ama o dönemlerde bakanlıkta olduğum için çok iyi hatırlıyorum. Bu 1980’de değişti ve bir stopaj geldi. Hala da o sistem üç aşağı beş yukarı yürür gider. Dolayısıyla, tarım da bu suretle vergilenir. Dönersiniz, bakarsınız serbest meslek erbabı gene tevkifat sistemiyle vergilenir.

Şimdi gelir vergisi sistemleri krizden etkilenir ama önce gelir vergisi sistemini uygulamak lazım ki, bunun ne yaratacağını veya neyle karşılaşacağımızı görmek için. Bakınız, Türkiye’de beyanname mükellefler üzerinden alınan verginin toplam vergi gelirleri içindeki payı, bugün gelir vergisini kaldırırsanız bütçe açısından hiçbir anlam ifade etmeyecek boyutlardadır. Dolayısıyla, bu kadar beyanname mükelleflerin bu denli küçük vergilendirildiği bir sistem içinde krizlerde gelir vergisi sistemiyle etkinlik sağlamak aslında son derece güç.

Belki artan oranlı vergi tarifesi hepimizin bildiği otomatik stabilizatör görevini görüp, enflasyon dönemlerinde artan geliri yüksek vergileyip belki yüksek gelir gruplarının harcamasını kısımlar. Ama bugünkü yapısıyla ve geçmişteki yapısıyla gelir vergisi sistemini krizlerde etkinliğini tartışmak veya nasıl etkilendiğini söylemenin ben Türkiye açısından pek söz konusu olabileceğini düşünmüyorum. Aslında Türkiye’de krizlerden en önemli etkiyi yapan dolaylı vergilerdir. *(Sayın Mehmet Ökten)*

Ana vergi dediğimiz gelir vergisi ve kurumlar vergisini olumsuz etkileyen, kayıt dışılığı destekleyen uvertür vergiler var. İnsanların canını da sıkıyor ve psikolojilerini de etkiliyor o vergiler. Bugün gelir idaresinde en çok görüş verilen, izaha muhtaç vergiler grubunda olan Damga Vergisi ve BSMV gibi muamele vergilerinden artık bir şekilde vazgeçmemiz lazım. Bu tür dolaylı vergiler gelir ve kurumlar vergisi gibi ana vergileri kayıt dışılığa doğru itiyor. İnsanlar sözleşme düzenlenmekten kaçınıyor, birtakım sözleşmelere gerçek değerleri yazmaktan kaçınıyor. *(Sayın Ahmet Erol)*

KRİZDEN SONRA ULUSLARARASI GÜNDEM: REKABET Mİ İŞBİRLİĞİ Mİ?

Global olarak baktığımızda dolaylı vergilerin ülkeler tarafından tercih edildiğini ve arttığını görüyoruz. Doğrudan vergilerde ise, belli bir noktaya kadar azalış olduğunu görüyoruz. Bu trend bizim ülkemizde de görüldü.

Yani kriz tabii ki ülkelerin maliye politikalarındaki vergi tercihlerini etkiliyor. Çünkü gelir azaldığı için doğrudan vergilerdeki gelir kaybını telafi etmek açısından dolaylı vergileri arttırdıklarını görüyoruz. Aynı zamanda bunu kendi ekonomilerinin canlanması için ülkelerin kullandığını da görüyoruz. Onu Türkiye’de de yaşadık. 2008 krizinden sonra malumunuz belli alanlardaki vergi oranlarını otomotivde değişik sektörlerde indirmek suretiyle kendi ekonomimizi canlandırmak yolunu tercih ettik. Bunu diğer ülkeler de yaptılar.

Bugüne kadar OECD’nin veya uluslararası vergileme politikalarını belirleyen kurumların hep belli tercihleri oldu. Vergide basitlik, vergi oranlarının düşürülmesi, vergi tabanının genişletilmesi gibi genel politikalar önerdiler. O dönemde ülkeler arasında vergi rekabeti vardı. Ama bugünden sonra artık vergi rekabetinin değil de, ülkeler arasında uluslararası düzeyde bir vergi işbirliğinin artacağını düşünüyorum ben. Buna ilişkin örneklerle de baktığımızda, en önemli etken G20’nin gündeme getirdiği bir uluslararası vergi alanında bir girişim var. Bu girişime bizim ülkemiz de dâhil. Böyle bir trend başlattı ve o anlaşmayı biz de imzaladık ve şu anki haliyle yani uluslararası işbirliği, bilgi değişimini içeren bu anlaşma meclisin gündeminde. Böyle bir gelişme var.

Her ülkenin kendi vergi tabanını genişletmek için vergi cennetlerine açılan bir savaş var. 2000’li yılların başında yaklaşık 40 adet vergi cenneti vardı, OECD’nin istatistiklerine istinaden söylüyorum bunu. OECD daha sonra bu ülkelerin globalleşmenin artmasıyla birlikte global sisteme entegre olmasını teşvik amacıyla bunlara dedi ki, siz zararlı vergi rekabeti yapıyorsunuz, bilgi değişimi ve benim belirlemiş olduğum şeffaflık kriterlerine uymuyor iseniz, listemi yayınlayacağım ve sizinle ciddi anlamda birtakım müeyyideler getireceğim. Şu an baktığımızda bu 40 tane vergi cennetinin sayısının çok azaldığını ve hemen hemen hepsinin bunların bilgi değişimleri hükümlerini kabul ederek bir sürü ülkeyle, OECD ülkeleriyle vergi anlaşmaları, bilgi değişimi anlaşmaları yaptığını görüyoruz. Türkiye de bu ülkelerle bilgi değişimi anlaşmaları imzalamasına başladı.

Amerika’nın FATCA dediğimiz yani yabancı hesaplarla ilgili vergi uyum yasası dediği bir yasa var.

Bütün bu gelişmelerde baktığımızda, ülkeler dolaylı verginin artık tavana yaklaştığını, gelir üzerinden alınan vergilere yönelmeleri gerektiğini hissettiler. Fakat globalleşen bir dünyada bunu yapmanın yolu ülkelerin birbirleriyle işbirliğini arttırmalarına bağlı. Bunun şu an itibarıyla ciddi anlamda hukuki altyapısı hazırlanıyor. Var olanın üzerine daha fazla bir altyapı getirilmeye çalışılıyor. *(Sayın Abdülkadir Kahraman)*

Vergi rekabetinin devam edeceğini düşünüyorum. Belki zararlı vergi rekabeti ile mücadele anlamında uluslararası birtakım işbirliği var. Zararlı vergi rekabetinin unsurlarının ne olduğu OECD çalışmasında, G20’lerin çalışmasında da aynı şekilde net olarak ortaya konulmuş

durumda. Bu çerçevede en önemli unsur da bilgi değişimi gibi görünüyor zararlı vergi rekabetiyle mücadele anlamında. Bilgi değişimine de imkân verecek şekilde vergi rekabetinin vergi oranlarında indirimin ileride de devam edeceğini, ülkeler arasında bir vergi rekabetinin oluşacağını düşünüyorum. *(Sayın Bülent Taş)*

KODİFİKASYON TEKNİĞİ ÜZERİNE NOTLAR

Gelir vergisiyle kurumlar vergisinin mutlaka tek bir kanun olarak birleştirilmesi ve “kazanç vergileri” adıyla tekleştirilmesi çok önemli. Burada kurumlar vergisinin aynı kişilerden alındığı dikkate alınarak şirket sahipleri açısından mükerrer vergileme sınırlarını zorlamaması bakımından olabildiği kadar düşük bir orana % 5 gibi bir orana çekilerek, yatırımcının önünün açılması gerektiğine inanıyorum. *(Sayın Ahmet Erol)*

Bugün gelir vergisi mükellefi dediğimiz, beyan usulünde vergilendirilen mükelleflere baktığımızda; bunlar kurumlar vergisinin avantajı nedeniyle kurumlar vergisi mükellefi olmayanlardan arta kalan bir kesim. Yani gerçekte gelir vergisi mükellefi olması gereken, gelir vergisi mükellefi olarak vergilendirilmesi gereken bir kesim; para kazanma potansiyeli olan, gelir elde etme potansiyeli olan bir kesim daha önceki yıllarda hayat standardı esası nedeniyle veya düz oranda vergilendirmenin cazibesi nedeniyle veya daha başka avantajları nedeniyle şirketleşmiştir. Bunlar şirketleşme nedeniyle gelir vergisi mükellefiyeti kapsamında kurumlar vergisi mükellefiyeti kapsamına geçmiştir. Dolayısıyla, gelir vergisi sistemimizin verimsizliğinden bahsettiğimizde hem mükellef sayısı itibariyle, hem de beyan esasında vergilendirilenlerin yaratmış olduğu vergi gelirleri itibariyle yanlış bir yere bakıyoruz, doğru yere bakmıyoruz.

Biliyorsunuz, hem Vergi Konseyi tarafından hazırlanan, hem de şu sıralarda kamuoyunda sirküle edilen bir gelir vergisi tasarısı var. Gelir İdaresi ve Maliye Bakanlığı tarafından hazırlandığı söyleniyor. Bakıldığında bu iki tasarıda da gelir vergisiyle kurumlar vergisinin birleştirildiğini görüyoruz. Belki, gelir vergisiyle kurumlar vergisinin birleştirilmesi bahsettiğim bu sorunu da kendi içinde çözecek. Çünkü tek bir gelir vergisi sistemi olursa gelir vergisinin verimliliğinden bahsettiğimizde, sadece gerçek kişilerin ödediği gelir vergisini değil aynı zamanda kurumların ödediği gelir vergisini de kapsayacağı için, daha fazla temsil kabiliyetine sahip olacaktır. *(Sayın Feridun Güngör)*

Gelir vergisi ve kurumlar vergisi kanunlarının birleştirilmesi bizi vergi hukukçuları olarak çok yorar. 2006 yılında gelen kurumlar vergisi pek çok modern müesseseyi içinde barındırıyor. Kaldı ki, (kurumlar vergisi yasasında) gelir vergisiyle telif olamayacak müesseseler var. Mesela kurumlar vergisinde esas olan “tek oran”. Gelir vergisinde artan oranla bir gelir dağılımı etkisi var, v.s. Bu iki kanuna ait içtihatlar yönünden de gerçekten çok sıkıntı olur bunların birleştirilmesi. *(Sayın Ali Şanver)*

TEKNOLOJİK DÖNÜŞÜM:

Güncel koşulların Türk vergi idaresine sağladığı fırsatlara bakarsak, burada hem teknolojik altyapı girişimlerine, hem de ekonomik veya politik gelişmelere bakmak gerekiyor. *(Sayın Hakan Üzeltürk)*

Özellikle, günümüzdeki teknolojik imkanları en iyi kullanan bakanlıklardan birisi olan Maliye Bakanlığı için artık günümüz teknolojiyle beyan dışı kalmış veya tanımı yapılmamış bazı gelir unsurlarını takip etmek, test etmek, bulmak, yakalamak ve onları ekonomiye dahil etmek, beyan usulünün içerisine dahil etmek çok mümkün bir durumda bugünkü teknolojide. Bunun altyapısı da var. Birinci oturumda da buna değinen arkadaşlarımız oldu. Özellikle, servet artışları, harcamaların yapılaş şekli ve bunların vergiye dönüşmesi için çok rahat bir altyapı kurulabilecek bir durumdadır. *(Sayın Nail Sanlı)*

Teknolojiyi elbette gelir idaresi en iyi kullanan kurumlardan bir tanesi. E-devlet olabilmek için de teknolojinin en iyi şekilde kullanılması gerekiyor ama daha halen teknoloji kullanımında gelir idaresi olarak olması gereken seviyede olduğumuz inancında değilim. Daha alınması gereken pek çok yolumuz var. Ama bunun daha ötesinde, bundan çok daha önemli bir husus var ki, her bakanlık, her kurum, her birimin kendi teknolojik ortamı var, elektronik platformu var ama daha halen bakanlıklar arasında yeterli bilgi değişim söz konusu değil. Ülkeler arası çifte vergileme anlaşmalarında ve bilgi değişimi anlaşmalarında bunları sağlıyoruz ama biz daha halen kendi içimizde bilgiyi tam değiştiremiyoruz. *(Sayın Mustafa Dakın)*

HALK NE BEKLİYOR? VERGİ ADALETİ, AMA NASIL?

Vatandaş için, girişimci için, idare için nasıl bir vergi idaresi, nasıl bir gelir vergisi kanunu sorusunun aslında cevabı niteliğinde, bugüne kadar benim de okuduğum ya da bir kısmının yapılmasında yer aldığım pek çok anketde çıkan sonuç şu: Vatandaşın, girişimcinin birinci derecede istediği vergi kanunu “*adil* vergi kanunu”. Vergi kanunlarında adalet istiyor. Temel beklenti bu. Yani aslında vergi kanununun adalet üzerine hukuk üzerine kurulmasına gerek duyulmakta. Akabinde büyümeyi destekleyen bir gelir vergisi kanunu olması lazım.

Yine vatandaşa sorduğunuzda, kayıt dışı ekonominin önlenmesi bir gelir vergisi kanununda aslında ön sıralarda yer alan bir amaç değil. Bu belki idarenin kendi açısından, elbette ki vergi toplama açısından bir amaç olabilir ama kayıt dışı ekonomiyi önlemek maksadıyla bir gelir vergisi reformu yapılması da bizi ne kadar ileri noktaya götürebilir? *(Sayın Nazmi Karyagdi)*

Adil vergi ne demek? Kavramın tanımı üzerinde anlaşmak gerekir öncelikle. Birkaç farklı tanım olmakla beraber en çok kabul gören, gelirden alınan verginin ortalama oranının gelire göre nasıl değiştiği ile bağlantılı. Yani daha düşük geliri olanın daha düşük oranda vergi vermesi anlamında bir gelir adaletinden bahsediyoruz. Anayasamızın 73'nci maddesine baktığımızda da herkesten mali gücü oranında vergi alınır diyor.

Bu konuda TÜİK'in hanehalkı bütçe anketini kullanmanız mümkün. Çünkü, vergilerin adil olup olmadığını tespit etmek için, özellikle Türkiye'de, tüketim vergilerinin dağılımına, bu vergileri kimin ödediğine, bakmak gerekiyor. Bunu yapabilmek için de hanehalklarının hangi tür mallara ne kadar harcama yaptığını bilmemiz gerekiyor. Her yıl tekrarlanan bu anketin verilerini incelediğimizde hakikaten görüyorsunuz ki, bizdeki KDV adil bir vergi değil. Yukarıda verdiğim vergide adalet tanımına inanırsanız tabii. Yani, adil vergi tanımının aksine, düşük gelirliyle yüksek gelirliyle karşılaştırıldığında gelirlerinin oran olarak daha büyük bir bölümünü KDV olarak ödüyorlar, Bunun nedeni çok basit. Düşük gelirliyle gelirlerinin çok büyük bir kısmını tüketime harcıyorlar, daha yüksek gelirliyle daha az kısmını. Herkes aynı KDV oranına tabi olduğu için, ödenen toplam KDV miktarı düşük gelirliyle gelirleri içinde daha yüksek bir oran tutuyor.

Bu durumu düzeltmeye çalışmış Türk vergi sistemi, ÖTV yoluyla. Farklılaştırılmış oranlarla daha çok yüksek gelirliyle yapıldığı düşünülen lüks tüketimi daha fazla vergilendirmeye, bu yolla KDV'nin vergi adaleti üzerinde yaptığı tahribatı düzeltmeye çalışıyoruz. ÖTV hakikaten bu amaca bir miktar hizmet ediyor. Biz bu durumu TÜİK'in hanehalkı bütçe anketi verilerini kullanarak tespit ettik.

Beklendiği şekilde, KDV'nin gelir dağılımını bozucu bir etkisi var. ÖTV ise bu durumu biraz düzeltiyor. Ama biraz düzeltiyor, çok değil. Çünkü ÖTV alınan tüketim kalemleri de aslında o kadar lüks kalemler değil ve düşük gelir grubundakiler de çok tüketebiliyorlar. Sigara ve tütünlü mamüllerde olduğu gibi, buzdolabı, çamaşır makinesi, televizyon vb. dayanıklı tüketim mallarında olduğu gibi.

Özellikle, vergi reformunun vatandaş algısı bağlamında değerlendirmesiyle ilgili vergi sosyolojisi, vergi ekonomisi ve psikolojisi ile bağlantılı konuları bir arada ele alan, Türkiye ölçeğinde uygulanan geniş kapsamlı bir anket çalışmamız oldu. Anayasamızın bu konuda söylediği ile kamuoyu ile yaptığımız çok kapsamlı, rastsal seçilmiş bir örneklem grubu kullanılarak gerçekleştirilmiş anket çalışmamızın bulguları birbirine paralel. Yani halkımızın, vatandaşın, büyük bir çoğunluğu *vergi adaleti* deyince, daha çok kazananın daha çok vergi ödemesini anlıyor. Vatandaşların % 68'i böyle bir vergi sistemi istiyor. Bu bulgu, Anayasamızın vergileme prensibine değinen 73. maddesinin halk nezdinde en fazla kabul gören maddelerden bir tanesi olduğuna işaret ediyor! (*Sayın Ünal Zenginobuz*)

Gelir vergisi kanunundaki vergilendirme tarifesinde, sıfırdan başlayan bir tarife esas olmalıdır. Bu yolla asgari ücret kadarlık bir vergi dilimine sıfır vergi oranı uygulanmalıdır. Bir başka deyişle, asgari ücret vergi dışı bırakılmalıdır diyoruz. Sıfırdan başlayan bir tarifeyle yapmamız adaletli olacaktır. (*Sayın Ahmet Erol*)

Çeşitli menfaat gruplarının ortak bir noktada bir ortak vergi kanununda uzlaşmaları mümkün değil. Dolayısıyla, asgari müştereklerde belki bir birleşme sağlanabilir. Ama tabii bunun içine bütçe gerekleri devletin bazı politikaları da girdiği zaman, sonuç itibariyle ortaya çıkan vergi kanunu, ne olursa olsun herkesi memnun etmeyecek bir kanun olacaktır. Burada dikkat edilmesi gereken unsurlar var: Birincisi, kentsel rantları vergilerken pasif rantları vergilemeye kalkmamak lazım. Bunlar aktif hale geldiğinde vergi alabilirsiniz. Ama pasif rantı vergilemeye kalkarsanız bu vergi engizasyonu olur. *(Sayın Mehmet Ökten)*

TEORİ, EVET! PEKİ YA PRATİK?

Vergiler yoluyla geliri yeniden dağıtmak ne kadar mümkündür ve bunu en iyi yapacak olan vergi türü gelir vergisi midir? Bunlar çok empirik sorular ve Türkiye için mutlaka araştırılması gereken, somut sayılarla cevaplanması gereken sorular. Bu soruların cevapları, gelir dağılımının ne olduğuyla, kazanılan ücret ve maaşların dağılımının ne olduğuyla, işgücü beceri dağılımının ne olduğuyla çok bağlantılı. Maalesef Türkiye’de bu konudaki çalışmalar sınırlı. Yani, vergilerle alakalı bir şeyler söylerken bunların dayandığı empirik arka plan oldukça zayıf. Bu konuda devletin, Maliye Bakanlığı’nın elindeki bütün verileri araştırmacılarla paylaşması ve her türlü vergi reformu girişimini irdelenecek birçok simülasyon çalışmasının yapılması gerekir. Yoksa söylenenlerin birçoğu açıkçası boşlukta kalıyor. *(Sayın Ünal Zenginobuz)*

Bütün beklentiler ve istekler ne olursa olsun, ne kadar adil ne kadar mükemmel bir vergi kanunu hazırlanacak olursa olsun, bu kanun düzgün uygulanmadıkça, düzgün ellerde temsil edilmedikçe hiçbir sonuç alınacağını zannetmiyorum. Bu masanın etrafına baktığımızda bunu uygulayıcıları, temel aktörleri de burada hep bir arada görüyoruz. Dolayısıyla, elbette ki hukuki metin –zemin- de çok önemli ama uygulamaya gereken ehemmiyet verilmedikçe sadece kanun sayfalarının arasında kalmaktan öteye geçemeyecek. *(Sayın Mustafa Dakın)*

2009’da değişen Maliye Bakanlığı baştan aşağıya dev bir bakanlık haline dönüşmüştür. Eski bakanlığı saygı ile ve dürüstlüğü ile tarihteki yerine oturtmuştur. Ama şimdi çok değişik, çok açık, mükellefe el uzatan, hatta 400 bin tane gayrimenkul mükellefini bilgisayardan ve bankalara ödenen paralardan 1 milyon 200 bin kişiye çıkartan ve bundan dolayı da çok büyük bir gelir elde eden –beyannameden dolayı- bir Maliye Bakanlığı mevcut. Bütün mükellefleri vatandaşlık numaralarından servet harcamalarından tutun bankadaki hesaplarına kadar girip, kiraların ödenmesinden başka banka hesaplarındaki değişikliklere kadar görebilmektedir. Artık gelir vergisi kanununu uygulamak eskiden olduğu gibi memurun mükellefe baskı yapması sonucu değil. O devir kapandı. Memur artık mükellefe elini uzattı. Bakanlık vasıtasıyla uzattı. *(Sayın Hüseyin Perviz Pur)*

Mükellef haklarıyla ilgili bir yanlış anlama var. Onu düzeltmek istiyorum. Benim derdim illaki mükellef haklarını bir kanuna bağlamak değil. Ama vergi bir kültür meselesidir. Bugün mükellef hakları konusunda çok ileri ülkeler vardır. Amerika, İngiltere, Fransa tahmin edilebilir ama Yeni Zelanda ve Avustralya'da da vardır. Bu konuda çok ileri ülkelerdir. Dolayısıyla, burada bir kanuna bağlama ihtiyacı duymazsınız. Çünkü vergi kültürü gelişmiştir bazı ülkelerin. Onlar uygular. İdare orada uyguluyor. Bir sorun yaşanmıyor. Biz niye bağlamak zorundayız? Çünkü bizde uygulanmıyor. Keşke bildirge olarak kalsa ve hepimiz uysak, idare de uysa. Hiçbir sorun çıkmasa. Ama uygulanmıyor. *(Sayın Hakan Üzeltürk)*